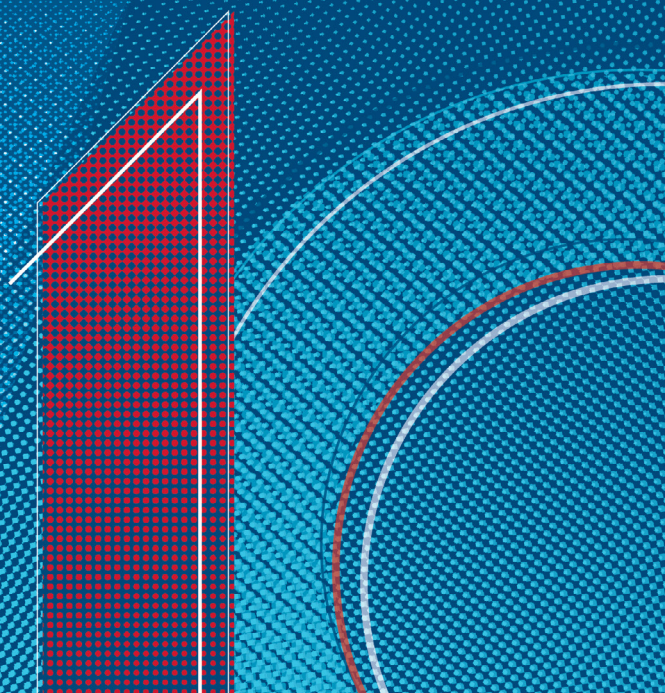

VÝROČNÍ
KONFERENCE
ASPEN INSTITUTE CE

—
30. listopadu 2022
AspenInstituteCE.org

Kam kráčíš, Česko Evropo 2022

Obrana v době mezistátních konfliktů na strategické úrovni: Problémy, výzvy a řešení

Daniel Koštoval,

vedoucí expertní skupiny, Aspen Institute CE / Senior Fellow, Pražské centrum transatlantických vztahů.

Text byl vypracován s přispěním expertů z Ministerstva obrany České republiky, vedoucích představitelů českého obranného průmyslu a na základě relevantních dokumentů, zákonů a informací z autoritativních zdrojů.

Bezpečnostní prostředí se po třicetiletém období po konci studené války, na prahu 90. let 20. století, zásadně změnilo. Dvacetileté úsilí Ruska a Číny potlačit vliv Západu v čele s USA, které započalo na přelomu tisíciletí, vyústilo v ruskou vojenskou agresi proti Ukrajině. Použití vojenské síly na mezistátní úrovni v masovém industriálním měřítku, s využitím všech zdrojů státu pro zajištění řádově statisícové armády, přináší pro zabezpečení obrany kvalitativně nové požadavky a výzvy v porovnání s předcházejícím obdobím. Členské státy NATO a specificky státy středoevropského regionu se s těmito výzvami vyrovnávají různě a jiným tempem praktických opatření. Studie se primárně soustředí na Českou republiku a ve vybraných ohledech je komparována s Polskem a Německem.

Úvod: Čelíme jasným hrozbám státních aktérů

Opět se nacházíme v období, kdy někteří státní aktéři, jako např. Rusko, dospěli k názoru, že použití síly k dosažení vytyčených politických cílů je nejlepší variantou postupu. Rusko k tomu deklaruje, že je ve válce se Západem. Na rozdíl od studené války jde o velmocenské soupeření v informačním věku. Kdo chce dominovat na moderním válčišti, musí být schopen digitalizace a informatizace armády a vést operace integrovaným způsobem i v kybernetickém a informačním prostoru. Tyto faktory rozhodují o tom, kdo dříve ví o protivníkovi, kdo je dříve schopen zahájit palbu.

Rusko ukázalo, že je schopno během čtyř až pěti měsíců (od října 2021 do 24. února 2022)¹ připravit a rozmístit do výchozích útočných pozic armádu o síle až cca 200 000 osob s velkou palebnou silou a logisticky zajistit mnohaměsíční vedení intenzivních vojenských operací. Rusko i Ukrajina opět potvrdily, že vedle technologické vyspělosti hraje stále neméně roli i kvantita – palebná síla a počet vojáků; Rusko bylo schopno mít převahu v palebné síle, ale mělo nedostatek vojáků pro zajištění postupu. Ukrajině se nedostávaly do září 2022 palebné systémy, ale měla „dostatek“ vysoce motivovaných vojáků. Klíčovou hodnotou pak byla schopnost operačního umění překvapit protivníka a využít překvapení k efektivnímu postupu.

Je zpět doba, kdy je v Evropě možná velká válka strategického významu v industriálních rozměrech. Tomu musí odpovídat i účel, typ a velikost armád. Vyžaduje to také připravenost na celostátní a celospolečenské úrovni, schopnost mobilizovat veškeré zdroje v rámci státu a společnosti. Proto je nutná příprava na mobilizaci personálu a věcných prostředků dle potřeb armády již v době „míru“. Důležitý je přitom rozsah a rychlost mobilizace ve světle schopnosti útočnicka připravit se na útok. Důležitou roli hraje jak kvalita a technologická vybavenost, tak kvantita.

Efektivní obranné úsilí je opět celostátní záležitostí

Základem pro zajišťování obrany každého členského státu v aliančním prostředí je **uvědomění si obsahu Washingtonské smlouvy**, na jejímž základě NATO existuje. V tomto ohledu jsou stěžejní dva články smlouvy. Na prvním místě jde o článek 3: „Aby bylo co nejučinněji dosaženo cílů této smlouvy, budou smluvní strany *jednotlivě* i společně stálou a účinnou svépomocí udržovat a rozvíjet svoji *individuální* i kolektivní schopnost odolat ozbrojenému útoku.“ Až následně přichází článek 5 o případném využití kolektivní obrany podle

1) Shromažďování ruských sil na hranici s Ukrajinou průběžně pokrývala řada médií. Shrnutí z autoritativního zdroje: [Congressional Research Service: Russian Military Buildup Along the Ukrainian Border](#).

článku 51 Charty OSN. Nutno podotknout, že článek 5 není automatický. Aktivace článku 5 musí být schválena členskými státy na základě konsenzu.

Již z dikce Washingtonské smlouvy tedy plyne, že členské státy mají s ohledem na hrozby dělat potřebné maximum na individuálním základě. Připravenost k mobilizačnímu rozvíjení válečné armády je potom hlavním prostředkem vojenského odstrašení v případě státu, který disponuje pouze konvenční vojenskou silou.

Členské země NATO od svého počátku stavěly zajištění své obrany vůči sovětské hrozbě na základě principu minimální dostatečnosti. To znamená, že na základě hodnocení hrozby – záměrů a vojenské síly SSSR a satelitů ve Varšavské smlouvě – byly technologicky a kvantitativně nadefinované „mírové“ armády, „válečné“ armády, do kterých se musí umět mírové armády rozvinout/rozmást, a mobilizační systém – takový, který má zajistit v požadovaném čase (tzn. čase, ve kterém se předpokládá, že bude nepřítel – SSSR – schopen zaútočit od vydání rozkazu) realizaci rozvinutí mírové armády ve válečnou. Ekonomicky je totiž levnější udržovat v době míru menší mírovou armádu a financovat mobilizační systém – tedy základny pro zformování mobilizovaných jednotek, výcvik branců a aktivních záloh, skladování části materiálních a zbraňových potřeb pro válečnou armádu a zajištění výrobních potřeb pro válečnou armádu již v době míru.

Období po konci studené války bylo charakterizováno eliminací hrozby globálního válečného konfliktu i strategického mezistátního konfliktu v Evropě. Odpovídá tomu i znění **Strategické koncepce NATO** z roku 2010. V části nazvané Bezpečnostní prostředí jsou v paragrafech 7–15 popsány hrozby, kterým NATO čelí. Na prvním místě je v paragrafu 7 konstatováno, že euroatlantická oblast je v míru a hrozba konvenčního útoku na alianční území je nízká. Připouští se ovšem, že některé státy zbrojí, a získávají tak moderní vojenské technologie (paragraf 8). Za jedinou přímou hrozbu je v paragrafu 10 označen terorismus. **Implikace** jsou zřejmé: Boj s terorismem a minimální klasická hrozba vůči aliančnímu teritoriu vedla k důrazu na malé, profesionální, expedičně orientované armády, tedy k jiným armádám z hlediska účelu, typu a velikosti, než jaké vyžaduje obrana teritoria na strategické úrovni. Vedlo to také k politickému zdůvodnění nepotřebnosti funkčních mobilizačních systémů na úrovni celého státu pro ochranu teritoria. **Obranné rozpočty** klesly, až na výjimky v čele s USA, hluboko pod 2 % HDP, mnohdy k 1 % HDP.² U většiny západních států se prosadil „rozpočtově pohodlný“ odklon od mobilizačního principu, skrytý v tezi o přechodu na princip odložené potřeby, sanaci materiálových a komoditních potřeb komerční metodou „just in time“ apod. Demontáž systému připravenosti k mobilizačnímu

2) **Přehled výdajů na obranu členských států NATO** byl publikován jako příloha Výroční zprávy GT NATO za rok 2021.

rozvinování do válečné armády ve svém důsledku přivedila u většiny evropských států **zánik vševojskového operačního jádra jejich armád.**

V České republice dokonce docházelo k určitému zmatení, na co a jakou armádu vlastně potřebujeme. Dokládá to výrok z roku 2011 tehdejšího prezidenta a vrchního velitele ozbrojených sil Václava Klause na velitelském shromáždění Armády České republiky (AČR): „Zdá se mi nedostatečné pokoušet se obhajovat potřebu naší armády primárně na základě jejího účinkování v zahraničních misích. Tyto mise – při proměnlivosti politiky a mezinárodní situace – dostatečným argumentem nejsou a nemohou se stát výlučným zdrojem legitimacy armády v očích veřejnosti. Nemyslím, že můžeme být armádou chemické obrany a polní nemocnice. Není možné změnit armádu ani na pomocný záchranářský sbor například při povodních. Tyto věci jsou úlohou armády také – ale pouze TAKÉ. Hlavní rolí armády je – podle Ústavy – bránit celistvost našeho státu. Zde to také všechno začíná a končí. Není to o armádě, ale primárně o roli státu. Nechceme-li rezignovat na jeden ze základních atributů státu a stát jako takový, pak armádu potřebujeme. Tato otázka bohužel dnes nemá samozřejmou odpověď.“³

Již od roku 2010 přicházely **varovné signály**, že se bezpečnostní prostředí zásadně mění. Dnes víme, že k nim patřila i ruská agrese proti Gruzii v roce 2008 – přestože může přetrvávat diskuze o tom, kdo tehdy střílel první – zda gruzínští vojáci, či ruské jednotky pod pláštěm mírových sil. Rostoucí rozsah a intenzita ruských provokací před vypuknutím konfliktu, a především pak výsledek – praktické odtržení suverénního gruzínského území ve prospěch Ruska – hovoří jasně. Nezpochybnitelným varovným signálem pak bylo také obsazení a odtržení Krymu Ruskem v roce 2014 a prokázaná vojenská podpora donbaských separatistů. Členské státy NATO zareagovaly polovičatě. V roce 2014 byl na summitu ve Walesu přijat „[Defence Investment Pledge](#)“, který znovu potvrdil závazek vydávat každoročně na obranu minimálně 2 % HDP. Přesto se členské státy NATO nemohly shodnout na novém hodnocení hrozeb, a tedy na novém (respektive staronovém) přístupu k zajišťování obrany. Nebyl dán jasný popud, jaké armády a obranné systémy mají být ve světle varovných signálů budovány, a to ve smyslu účelu, typu a velikosti. Novelizace strategické koncepce NATO byla i nadále oddalována. Až masivní agrese proti ukrajinskému státu pomocí armády v řádu statisíců vojáků, která začala 24. února 2022, sjednotila členské státy na kvalitativně novém hodnocení hrozeb se zásadními implikacemi pro účel, typ a velikost aliančních armád a pro potřebnost funkčního mobilizačního systému na celostátní úrovni.

3) [Projev na velitelském shromáždění AČR](#), Praha, 2. listopadu 2011.

V červnu 2022 byla na summitu NATO v Madridu přijata nová Strategická koncepce (bezpečnostní prostředí je popsáno v článcích 6–19). V ostrém kontrastu s předcházející verzí z roku 2010 se v ní (viz první věta v článku 6 k popisu hrozeb) konstatuje, že euroatlantická oblast není v míru. Druhá věta poukazuje na to, že Rusko porušilo normy a principy, které přispěly ke stabilitě a předvídatelnému evropskému bezpečnostnímu řádu. Článek 8 identifikuje Rusko jako nejsignifikantnější a přímou hrozbu pro bezpečnost a mír členů Aliance a stabilitu v euroatlantické oblasti. Terorismus je v článku 10 označen jako hlavní přímá asymetrická hrozba. Článek 13 a 14 je věnován Číně, která je vnímána jako země zpochybňující naše zájmy, bezpečnost a hodnoty. Je konstatováno, že dochází k prohlubování strategického partnerství mezi Ruskem a Čínou⁴ a vzájemně se posilují pokusy podkopávat světový řád založený na pravidlech. Implikace pro zajišťování obrany na straně členských států Aliance jsou zřejmé, včetně konsekvencí pro účel, typ a velikost armád potřebných k obraně. Je také zcela jasné, na jakou konkrétní hrozbu (scénář) se svým obranným úsilím musíme soustředit – to je zásadní změna. Kombinace velikosti a schopnosti armád, jejich vševojskovosti, modernosti, velikosti ekonomik a přírodních zdrojů, činí rusko-čínskou (de facto) alianci uskutenčením, které má tak zásadní váhu, že zajišťování obrany musí být metodické, systémové, celostátní a celospolečenské – musíme umět mobilizovat lidské i věčné zdroje, chránit celou infrastrukturu státu a celé obyvatelstvo.⁵

Rusko má podle posledního vydání „The World Defence Almanac“ z roku 2021⁶ 930 000 aktivního vojenského personálu, 250 000 osob v Národní gardě podléhající přímo ruskému prezidentovi, čtyři brigády speciálních sil podřízených vojenské rozvědce a smíšený konspikčně-profesionální systém, v němž povinná vojenská služba trvá 12 měsíců. Díky této povinné základní vojenské službě je Rusko schopno mobilizovat další statisíce až miliony vojáků – příkladem je vyhlášení částečné mobilizace 21. září 2022, kdy bylo povoláno kvůli válce na Ukrajině 300 000 rezervistů. Prezident Putin rozhodl v srpnu 2022 o navýšení ruské armády s cílem dosáhnout počtu 1 150 628 aktivního vojenského personálu.⁷ Ruská armáda je armádou vševojskového typu se silnou palebnou silou, taktickými a strategickými jadernými zbraněmi. Rusko se konstantně snaží o vybavení armády nejmodernějšími zbraňovými systémy u všech druhů vojsk.

4) Za novou kvalitu, rovnající se de facto alianci, v rusko-čínském společném postoji a postupu vůči USA a Západu je nutné považovat [Společné prohlášení Ruska a Číny ze 4. února 2022](#).

5) Rusko a Čína spolu již řadu let provádějí společná vojenská cvičení pozemních, vzdušných i námořních sil. Poslední společné cvičení pod názvem „Východ 2022“ bylo organizováno od 1. září 2022 a účastnilo se ho na 50 000 vojáků, 140 letadel a 60 lodí; informace např. v [tomto](#) článku deníku Guardian.

6) Jedná se o zvláštní vydání časopisu Military Technology z roku 2021.

7) [Dekret č. 575](#) prezidenta Putina z 25. 8. 2022. Předchozí rozhodnutí je z roku 2017 a stanovovalo počet aktivního vojenského personálu na 1 013 628 osob; jde tedy o nárůst o 137 000 osob.

Rusko má od roku 1999 vytvořený tzv. Svazový stát s Běloruskem a v Bělorusku se mimo jiné nacházejí významné ruské vojenské základny. Z hlediska nejhoršího scénáře je nutné vnímat ruskou a běloruskou armádu jako alianční armádu (v poměru k NATO) a běloruské území jako její nástupiště. V tomto ohledu je relevantní zahrnout do počtů ruské armády i počty běloruské armády. Bělorusko má celkově 44 000 aktivního vojenského personálu a dále pak interní bezpečnostní síly ve výši 10 600 osob a pohraniční síly o velikosti 13 000 osob. V Bělorusku je konškrpční systém⁸, povinná vojenská služba trvá 6–18 měsíců v závislosti na dosaženém vzdělání.

Z uvedeného plyne, že na východní hranici NATO, s vědomím, že operační prostor bude v rozměrech až tisíců kilometrů, je nutné odhadovat válečnou armádu pod vedením Ruska o síle minimálně 500 000 osob, přičemž může být v případě potřeby rychle doplňována o osoby absolvující povinnou vojenskou službu. K tomu je nutné připočítávat příspěvky ruských satelitů.

Vedle hodnocení počtů a bojové hodnoty potenciálně agresorské armády je stejně tak důležité hodnotit záměry daného státu. Vedle ruských strategických dokumentů, které identifikují NATO jako nepřítel, jsou z hlediska záměrů nejrelevantnější ruské návrhy z prosince 2021 pro NATO a USA.⁹ Jsou zásadní, protože na základě jejich odmítnutí Rusko zahájilo 24. února 2022 agresi proti Ukrajině. Z hlediska států střední a východní Evropy je klíčový následující požadavek (článek 4 návrhu): Rusko ani členské státy NATO, které byly členy k 27. květnu 1997, nebudou rozmísťovat v ostatních státech Evropy vojenské jednotky a zbraně kromě těch, které byly rozmístěny k 27. květnu 1997. Tím pádem se všechny nové členské státy NATO po 24. únoru 2022 stávají územím, které Rusko zpochybňuje z hlediska jeho dnešní příslušnosti k NATO. Rusko tímto požadavkem zpochybňuje suverenitu a nezávislost těchto členských států NATO, tedy základní právo každého státu podle mezinárodního práva vybrat si své aliance. Racionální bezpečnostní a obranná politika musí vzít v úvahu tento ruský záměr a předpokládat, že Rusko chce toto území opět získat zpět do své sféry vlivu.

Velikost mírové a válečné armády se musí odvíjet od scénáře hrozby. Jestliže dnes opět víme, že scénářem v Evropě je možná ruská agrese a že Rusko je v nějaké formě minimálně v ad hoc alianci s Čínou, dává nám to dostatečně jasnou představu o tom, čemu musíme být připraveni čelit. Velikost válečných armád jednotlivých členů Aliance se musí

8) Ozbrojené síly jsou založeny na branné povinnosti.

9) Ruský návrh pro USA viz [tento odkaz](#); návrh pro NATO [zde](#).

také odvíjet od historických zkušeností souvisejících s minimálním poměrem sil, které jsou směrodatné pro plánování. Tuto dimenzi vojenské expertízy shrnuje následující tabulka¹⁰:

Úkol vlastních sil	Poměr sil vlastní : nepřítel	Operační (bojové) postavení
boj na zdrženou	1:6	pouze zaujaté postavení
vedení obrany	1:3	předem připravená a vybudovaná obrana
vedení obrany	1:2,5	spěšně zaujatá obrana
provedení útoku	3:1	na předem připravenou a vybudovanou obranu
provedení útoku	2,5:1	na směšně zaujatou obranu
protiútok (protiúder)	1:1	do boku útočících vojsk

Z uvedeného plyne, že armády členských států NATO by měly ve své válečné podobě vytvářet takový poměr sil, aby se potenciálnímu agresorovi vůbec nevyplatilo zahájit útok. A to i po přepočtu vlastní bojové hodnoty vůči bojové hodnotě potenciálního agresora, tedy Ruska a jeho satelitů, respektive tak, aby v případě zahájení útoku agresor neměl šanci na dosažení svých cílů. Lze odvodit, že takovým minimálním poměrem je poměr 1:1 v operačním prostoru a dotyku vlastních sil se silami potenciálního agresora. (Nezapomínejme, že NATO i nadále buduje obranu 360 stupňů a ruské partnerství s Čínou a dalšími státy bude vázat vojenskou sílu Aliance i mimo její východní část.)

Ve východní části NATO je potřeba, aby v prostoru mezi východní hranicí NATO a východní částí Německa byla k dispozici do 3–4 měsíců ode dne rozhodnutí vyvážená vševojisková válečná armáda relevantních členů NATO o síle minimálně 500 000 osob s velkou palebnou silou, robustním systémem C4ISTAR (tedy s informační převahou, která zajistí rychlejší rozhodování a rychlejší akci na bojišti oproti agresorovi), efektivním působením v kybernetické doméně a technologickou převahou v oblasti nepilotovaných prostředků a robotizace s využitím umělé inteligence. Armády aliančních zemí v regionu střední Evropy musí v zájmu interoperability budovat v principu armády adekvátní modernizační vojenské strategii hlavního spojence v podobě USA, jejímž cílem je vést od roku 2028 multi-doménové operace (země, moře, vzduch, kyberprostor a vesmír).¹¹

Ačkoli bojová hodnota armády je veličina zahrnující jak početní velikost, tak vyčítenost či technologickou úroveň, a tedy dvě poměřované armády mohou mít stejnou

10) Viz **shrnutí vojenské expertízy** ohledně relativní převahy sil, poměřování bojové hodnoty sil armád a obecných zákonitostí ohledně obecných poměrů sil (Kulíšek, J. Relativní převaha sil. *Vojenské rozhledy* 4/2011, str. 74–85).

11) V roce 2018 byla v USA přijata **Národní vojenská strategie**, která s ohledem na chování Ruska a Číny vytyčila nutnost zvládnout konflikt s velkými a technologicky pokročilými armádami. Roku 2019 následovalo přijetí **Modernizační strategie armády**, jejíž podstatou je přechod od konceptu vzdušné-pozemní operace („Air-Land Battle“) z roku 1981 ke konceptu multi-doménových operací („Multi Domain Operations“).

bojovou hodnotu, ale rozdílné počty vojáků, faktor dosažení dostatečné kvantity v palebných prostředcích či ve vojenském personálu je zásadní. Proto je důležité dosáhnout alespoň přibližně stejného poměru v těchto zásadních dimenzích. Válečná armáda nevzniká a nemůže vznikat pouhým součtem velikostí současných mírových armád. Velká část současných mírových armád musí zůstat v případě agrese na území svého státu k zajištění teritoria a jen část může být vyslána do válečné armády, která vstoupí do kontaktu se silami agresora a povede s ním manévrový boj. Musí dojít ke znovuzavedení systému efektivního rozvinutí mírových armád do válečných armád a opatření pro nahrazování ztrát.

Současná kombinovaná skutečná mírová vojenská síla členských států NATO v prostoru mezi východní hranicí NATO a Německem je 448 117 osob.¹² Uvědomíme-li si, že z tohoto počtu by do válečné armády bylo vyčleněno cca 25 % kapacity, plyne z toho, že ve východní části NATO chybí zhruba 400 000 rychle nasaditelných vycvičených vojáků. Při vědomí, že pobaltské země i při svém maximálním nasazení nemohou nějak výrazněji tuto strategickou situaci změnit, je na Polsku, Česku, Slovensku a Německu, aby přijala opatření k zajištění poměru 1:1 vůči předpokládané válečné armádě pod vedením Ruska.

Pro Českou republiku to znamená, že cílovým stavem válečné armády zformované do čtyř měsíců by mělo být 150 000 dobře vycvičených a připravených osob¹³ v rámci vyvážené (vševojskové) armády – tedy síly pozemní, vzdušné, kybernetické a také kosmické, vzhledem k rozhodnutí budovat satelitní centrum. Tomu musí odpovídat velikost:

- mírové armády, která je jádrem a musí tedy v menším obsahovat vše co armáda válečná – měla by dosáhnout minimálně počtu 35 000 osob;
- aktivních záloh – měly by dosahovat počtu v řádu minimálně 40 000 osob;
- skupiny osob – branců – kteří projdou moderním základním výcvikem na základě dobrovolnosti založené na motivačním systému (není potřeba povolávat celé příslušné ročníky, jak tomu bylo před rokem 2005). Tato skupina by měla být velká tak, aby dokázala včas doplnit mírovou armádu a aktivní zálohy na potřebné počty válečné armády na úrovni 150 000 osob.

Z uvedeného také plyne, že členské státy NATO musí budovat své armády takovým způsobem, aby každá armáda byla primárně schopná konat samostatně a zároveň byla připravena vytvářet multinárodní jednotky (úkolová uskupení) v rámci Aliance. Nelze totiž vyloučit nutnost konat po nějakou dobu individuálně, respektive konat samostatně na

12) Součet aktivního vojenského personálu v pobaltských zemích, Polsku, Slovensku a Německu - viz The World Defence Almanac 2021.

13) Situaci za studené války odkrývá tato kniha: Luňák, P. (ed.) Plánování nemyslitelného - Československé válečné plány 1950-1990. *Dokořán*, 2019, Praha. Podle československého válečného plánu z roku 1986 mělo být připraveno 250 000 vojáků (5 divízi) v horizontu hodin až týdně k zahájení válečných operací.

přiděleném operačním prostoru. Navíc schopnost konat individuálně nakonec určuje míru pevnosti konání v aliančním rámci.

Problémy a výzvy

Na základě jasně identifikované a parametricky definované bezpečnostní situace a vývoje-
vého trendu je možné podívat se konkrétně na problémy a výzvy, kterým čelí Česká repub-
lika a další z vojensko-strategického pohledu relevantní země středo-evropského regionu –
Polsko a Německo. Studie se věnuje čtyřem klíčovým otázkám:

1. V jakém stavu, tedy jak adekvátní bezpečnostní situaci, je základní strategická smě-
rice pro budování obrany státu.
2. Jaké finanční zdroje jsou investovány do obranného úsilí ve světle strategické hrozby
industriálního válčení velkých rozměrů a závazku v rámci NATO vydávat na obranu
nejpozději od roku 2024 minimálně 2 % HDP ročně.
3. Zda existuje funkční implementační mechanismus pro naplnění branné povinnosti;
tedy otázka existence podmínek pro efektivní rozvinutí mírové armády do válečné,
která je opět ve světle aktuální největší hrozby – velmocenské soupeření a mezistátní
konflikt na strategické úrovni – bezalternativním přístupem k zajištění obrany státu.
4. Zda existuje strategie/směrnice (jako nástroj pro vytvoření podmínek) pro zajištění
průmyslové základny na národní úrovni, která by armádám zajistila bezpečnost dodá-
vek – kvalitativně i kvantitativně – v konfliktu celostátního industriálního charakteru.

1/ Strategické dokumenty – otázka existence směrnice pro čelení aktuální hrozbě

Strategické dokumenty určující systémové konání a budování adekvátní armády, pokud
jde o účel, typ a velikost včetně výstavby sil, implementace mobilizačního systému atd.,
jsou rozhodující. Legislativně totiž žádná země nerezignovala na budování armády ani na
brannou povinnost. Základním dokumentem na národní úrovni je bezpečnostní strate-
gie, která je dále doplňována podle tradice a potřeb dokumenty, jako jsou „obránná stra-
tegie“, „koncepce výstavby armády“ a další. Je to vždy bezpečnostní strategie, která je
určující. Definuje hrozby včetně míry ohrožení teritoria dané země. Z toho pak plyne pří-
stup k zajištění bezpečnosti včetně budování armády. Na úrovni NATO došlo ke shodě, že
Rusko je přímou hrozbou.

Česká republika

- Aktuální bezpečnostní strategie je z roku 2015. (Návazná obranná strategie je z roku 2017, Koncepce výstavby AČR 2030 je z roku 2019.¹⁴⁾ Strategie nemohla reflektovat vývoj po roce 2020.
- Strategie obsahuje komplexní přístup k prosazování bezpečnostních zájmů.
- Strategie hodnotí, že přímá hrozba masivního vojenského útoku vůči území ČR je nízká. Připouští, že jiné členské státy NATO na hranicích NATO mohou být vojensky ohroženy. Rusko není explicitně identifikováno jako hrozba. Velká válka industriálních rozměrů v Evropě zasahující celý stát a celou společnost se nepřipouští. Anexe Krymu Ruskem vojenskou silou je ignorována.
- Z hlediska prosazování bezpečnostních zájmů je (ohledně výstavby armády) Strategie adekvátní pro období, kdy jako hlavní hrozba byl po roce 2001 identifikován terorismus a stačily jednotky vyčleňované z mírových armád. Strategie nestanovuje konkrétní úkoly.
- Bezpečnostní strategie z roku 2015 je zcela neadekvátní aktuálním hrozbám a trendům v bezpečnostním prostředí. Je potřeba novela Strategie, která bude reflektovat ruskou hrozbu přímého ohrožení státu a možnost použití vojenské síly ve velkých rozměrech jako primárního nástroje pro dosažení politických cílů v Evropě.

Polsko

- Aktuální Bezpečnostní strategie je z roku 2020. (Obranná koncepce Polska je z roku 2017.)
- Strategie obsahuje komplexní přístup k zajištění bezpečnosti.
- Rusko je v ní explicitně identifikováno jako hrozba kvůli jeho neoimperiální politice včetně používání vojenské síly. Je akceptována možnost útočných aktů Ruska s velkými vojenskými formacemi proti státům NATO v regionu Baltského moře, včetně Polska. Je explicitně uvedena ruská agrese proti Gruzii a Ukrajině (anexe Krymu). Je explicitně uvedeno hybridní působení Ruska i společný postup Ruska a Číny na strategické úrovni.
- Strategie definuje potřebu chránit komplexně stát (kontinuitu vlády, infrastrukturu atd.), jeho území i všechny občany, a k tomu zajistit potřebné zdroje. Je stanoven úkol přijmout zákon o civilní obraně.
- V oblasti armády Strategie definuje mj. následující úkoly:

14) Oba dokumenty viz [tento odkaz](#).

- Akcelerovat rozvoj schopností a zajistit jejich financování, přičemž obranný rozpočet dosáhne 2,5 % HDP v roce 2024;
- pokračovat v adaptaci mírové a válečné struktury armády podle vývoje v bezpečnostním prostředí;
- zlepšit mobilizační systém včetně výcviku rezerv;
- vytvořit jednotky teritoriální obrany;
- vytvořit podmínky pro domácí obranný průmysl za účelem zajištění dlouhodobých potřeb polské armády bez ohledu na vlastníky podniků polského obranného průmyslu.
- Strategie je adekvátní vývoji v bezpečnostním prostředí a stanovuje jasné úkoly mj. pro legislativní kroky a výstavbu armády.

Německo

- Německo dosud nemá základní bezpečnostní dokument – národní bezpečnostní strategii. V tomto smyslu je německý bezpečnostní a obranný systém v komplexním pojetí standardně nedefinovaný a výstavba armády nutně podléhá proměnlivosti vnitrostátní politiky. Prosincová koaliční dohoda vládních stran po posledních německých parlamentních volbách ze září 2021 stanovila cíl vypracovat národní bezpečnostní strategii v horizontu jednoho roku. Proces tvorby strategie byl zahájen v březnu 2022.¹⁵
- Zatím je základním dokumentem Bílá kniha o bezpečnostní politice a budoucnosti Bundeswehru z roku 2016, kterou Německo reagovalo na vývoj po Arabském jaru a na ruskou okupaci Krymu a agresi na východní Ukrajině. Dokument propaguje komplexní přístup od obrany teritoria po obranu občanů ve světle komplexního bezpečnostního prostředí – text argumentuje, že to je potřeba, a ukazuje tak na nesamozřejmost komplexního přístupu. Termín „energetická bezpečnost“ se v dokumentu nevyskytuje ani jednou. Zároveň Bílá kniha argumentuje, že bezpečnostní politika je stále více úkolem pro stát, průmysl a společnost dohromady.
- Bílá kniha explicitně identifikuje Rusko jako stát, který otevřeně vytváří otazník nad evropským mírovým řádem a je ochotný použít sílu pro realizaci svých zájmů k překreslování hranic. Uznává, že Rusko má globální ambice a klade důraz na rivalitu se Západem. Nicméně dokument charakterizuje Rusko jako „výzvu“ bezpečnosti v dohledné budoucnosti, pokud nezmění svůj přístup – a poukazuje na společné zájmy a vzájemnou propojenost. Z hlediska řazení hrozeb je mezistátní konflikt až na třetím místě – po nadnárodním terorismu a kyberneticko-informační doměně. Rusko je

¹⁵⁾ Informace o procesu např. [zde](#).

vnímáno tak, že vůči zemím EU a NATO jde z jeho strany zejména o hybridní působení pod prahem konvenčního válčení. Dokument akceptuje vznik multipolárního světa.

- Bílá kniha staví – pro Německo v posledních desetiletích tradičně – na filozofii multilateralismu (OSN, EU a NATO coby „policejních hlídačů“ mezinárodního řádu) a vzájemné propojenosti aktérů a odpovědnosti každého z nich, zejména jde-li jako v případě Ruska o člena Rady bezpečnosti OSN. Signifikantně je podtržena teze, že „to není síla, ale právo, co vytváří trvalý mír a stabilitu“. Přes identifikaci Ruska jako podryvače mezinárodního řádu dokument staví na jednáních s Ruskem. Nepřipouští si přímou ruskou robustní hrozbu. Nemůže být vzdálenějšího pojetí ve srovnání s Ruskem, než je obsah Bílé knihy. Ruská agrese proti Ukrajině postavila premisy Bílé knihy (německé bezpečnostní a obranné politiky do 24. 2. 2022) na hlavu.
- Pokud jde o budoucnost Bundeswehru, dokument sice proklamuje jako hlavní úkol obranu teritoria a obyvatel, ale bez jakékoli vazby na konkrétní scénář. Robustní konvenční vojenská hrozba za použití velkých jednotek se nepředpokládá; maximálně testování NATO na jeho hranicích. Důraz je kladen na hybridní působení pod či těsně nad prahem otevřeného použití vojenské síly mimo Německo. Identifikují se v tomto ohledu rostoucí požadavky na Bundeswehr na podporu spojenců, nikoli však ve smyslu potřeby disponovat armádou schopnou se rozvinout do válečné vševojskové, technologicky moderní armády.
- Bílá kniha je neadekvátní vývoji v bezpečnostním prostředí. Německo nutně potřebuje standardní bezpečnostní strategii, která bude adekvátně reagovat na možnost velké konvenční války v Evropě a na přímou hrozbu aliančnímu, tedy i německému teritoriu v důsledku ruských ambicí, které jsou v de facto alianci s čínskými zájmy.

2/ Obranný rozpočet

Na základě historické zkušenosti za posledních 150 let byl v NATO přijat přístup, že pro zajištění adekvátní obranyschopnosti nemají obranné rozpočty klesnout pod 2 % HDP. Po konci studené války se tak však stalo. Proto byl tento závazek obnoven na summitu NATO v roce 2014 s tím, že minimální úroveň 2 % HDP má být dosaženo nejpozději v roce 2024. Ve světle vzniklé bezpečnostní situace je minimální úroveň 2 % HDP holou nezbytností pro zajištění obranyschopnosti.

Česká republika

- Obranný rozpočet dosáhl úrovně 2 % HDP naposledy v roce 2005.
- V roce 2022 dosáhl úrovně 1,33 % HDP.¹⁶
- Ministerstvo obrany spolu s Ministerstvem financí připravují návrh zákona o financování obrany, kterým se stanoví minimální výše výdajů na obranu na úrovni 2 % HDP.¹⁷ Výdaje na obranu by měly dosáhnout úrovně 2 % HDP v roce 2024. To ukazuje na akceleraci plánů české vlády – podle Programového prohlášení vlády z roku 2021 by mělo být dosaženo úrovně 2 % HDP v roce 2025.
- Dosažení úrovně 2 % HDP bude v českém politickém a rozpočtovém systému velkou výzvou. Nominálně půjde o navýšení z řádově 90 mld. Kč na 150 mld. Kč během tří let. Vzhledem k podfinancovanosti obranného systému a armády od roku 2005, finanční náročnosti moderních zbraňových systémů a zanedbání mobilizačního systému bude muset Česká republika, tvářív tvář bezpečnostní situaci, uvažovat o obranném rozpočtu vyšším než jsou 2 % HDP ročně.

Polsko

- Obranný rozpočet je stanoven na minimální úroveň 2 % HDP od roku 2016, a to zákonem přijatým v roce 2015.
- V březnu 2022 byl přijat zákon o obraně, který zvyšuje obranný rozpočet na úroveň minimálně 3 % HDP ročně, počínaje rokem 2023.
- Vláda plánuje zvýšit obranný rozpočet na úroveň 5 % HDP ročně, což prohlásil v červenci 2022 předseda vládnoucí strany Právo a spravedlnost (PiS) Jarosław Kaczyński.

Německo

- Obranný rozpočet dosáhl úrovně 1,49 % HDP v roce 2021.¹⁸
- Obranný rozpočet je pod 2 % HDP od roku 1995 a maximálně do úrovně 1,5 % HDP od roku 2000.¹⁹

16) Vystoupení náměstkyně ministryně obrany pro řízení ekonomické sekce Blanky Cupákové na 4. vyzbrojovací konferenci v Ostravě dne 16. 9. 2022.

17) Viz poznámka č. 15.

18) Informace je obsažena v tomto dokumentu.

19) Viz tento odkaz. Období za studené války a po studené válce je shrnuto v dokumentu nazvaném Budoucnost transatlantických vztahů ve světle amerických prezidentských voleb, na stranách 18 a 19.

- Ve světle ruského útoku proti Ukrajině, který započal 24. února 2022, německá vláda deklarovala dodatečné okamžité financování obrany sumou 100 mld. EUR a slíbila financování minimálně na úrovni 2 % HDP od roku 2024. Nicméně v roce 2021 činil nominálně obranný rozpočet 46,9 mld. EUR. Aby dosáhl úrovně 2 % HDP v roce 2022, musela by suma být 75,5 mld. EUR a 85,6 mld. EUR pak v roce 2026. Rozpočet na rok 2022 však alokuje 50,3 mld. EUR a pak 50,1 mld. EUR každoročně do roku 2026.²⁰
- Německo by mělo vzhledem k podfinancovanosti armády v posledních 23 letech uvažovat o obranném rozpočtu vyšším než 2 % HDP.

3/ Velikost armád a schopnost mobilizace osob²¹ –

schopnost rozvinutí do válečné armády potřebných rozměrů

Ačkoli mobilizační plány včetně počtů a časových parametrů nejsou veřejně dostupné, míru efektivity realizace mobilizace (rozvinutí do válečné armády) lze usuzovat z následujících faktů:

- velikost mírové armády;
- existence či absence aktivní zálohy (národní gardy), případně její velikost;
- fakt, zda existuje konskripční systém, nebo pouze profesionální armáda a branná povinnost daná zákonem není podepřena vojenskou službou relevantních ročníků či alespoň jejich částí;
- termín, v němž přestala být aplikována povinná vojenská služba (konskripční systém).

Odpovědi na tyto otázky jednoznačně ukáží, zda jsou současné armády členských států NATO schopné rozvinutí do válečné armády s připravenými (vycvičenými) vojáky do 3–4 měsíců.

Česká republika

- Aktivní vojenský personál mírové armády v roce 2020 čítal 26 621 osob; cílem je 30 000 jednotek aktivního vojenského personálu do roku 2030.
- V Česku není zaveden ani částečný konskripční systém; od roku 2005 je zde plně profesionální armáda. (Osoby, které naposledy prošly základním vojenským výcvikem, jsou dnes čtyřicátníci.)

20) Souhrnná informace je obsažena v [tomto článku](#). Nedosažení úrovně 2 % HDP do roku 2027 navzdory slibům německé vlády popisuje [studie](#) německého kolínského think-tanku *Institut der Deutschen Wirtschaft* (anglické shrnutí studie je na [tomto odkazu](#)).

21) Údaje o armádách v tomto bodě jsou čerpány z The World Defence Almanac 2021; Almanach každoročně vychází jako zvláštní vydání časopisu Military Technology.

- Systém aktivních záloh – personál zaměstnaný v civilním sektoru a procházející každoročně několikátýdenním cvičením v roce 2020 čítal 3 440 osob; cílem je do roku 2030 mít aktivní zálohy ve výši 30 000 osob.
- Český stát prostřednictvím Ministerstva obrany nedisponuje funkčním implementačním mechanismem pro rozvinutí mírové armády do armády válečné. Důkazem je proces novelizace několika zákonů, který proběhl v roce 2022. Jedná se zejména o novelizaci zákona č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování, zákona č. 45/2016 Sb., o službě vojáků v záloze, a zákona č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky²². Cílem však není vybudování celého implementačního mechanismu mobilizačního systému, tedy praktické doplnění ozbrojených sil ČR o vycvičené občany v záloze. Jde pouze o první krok k zajištění schopnosti evidenčního charakteru již v době míru, a nikoli až v době stavu ohrožení státu, kdy už je pozdě (válečná hrozba je iminentní). A dále jde o krok k lepšímu umožnění občanům aktivně se zapojit do přípravy na obranu státu.

Polsko

- Aktivní vojenský personál mírové armády v roce 2020 čítal 111 500 osob; k tomu existují síly teritoriální obrany v počtu 29 000 osob. Vedle toho existují paramilitární pohraniční síly čítající 14 635 osob; ty podléhají Ministerstvu vnitra.
- V Polsku není ani částečný konskripční systém; země má profesionální armádu od 1. 1. 2010. (Osoby, které naposledy prošly základním vojenským výcvikem, jsou dnes pětatichtáctíci.) Na základě přijetí „Homeland Defence Act“ („Ustawa o obronie Ojczyzny“) v březnu 2022 se počty mírové armády více než zdvojnásobují na úroveň 300 000 osob coby aktivního vojenského personálu.²³
- Úkol z Národní bezpečnostní strategie z roku 2020 – zlepšit mobilizační systém včetně výcviku rezerv – ukazuje, že polská vláda není spokojena s efektivitou implementačního systému, jenž je nástrojem naplnění branné povinnosti, respektive nástrojem pro rozvinutí mírové armády do armády válečné.

Německo

- Aktivní vojenský personál mírové armády k březnu 2021 čítal 183 907 osob. Podle plánu vlády by mělo být dosaženo úrovně 198 000 osob do roku 2024 a 203 000 v roce 2025.

22) Informace o procesu novelizace jsou např. v [tomto](#) či [tomto](#) odkazu.

23) Informace o přijetí „Homeland Defence Act“ je obsažena v [tomto článku](#).

- Německo nemá ani částečný konskripční systém; profesionální armáda byla zavedena roku 2011. (Osoby, které naposledy prošly základním vojenským výcvikem, jsou dnes čtyřiatřicátníci.)

4/ Strategie mobilizace věcných prostředků a výrobních kapacit – obranný průmysl

Industriální rozměr válečného konfliktu na strategické úrovni vyžaduje zajištění domácí výroby pro důležitý vojenský materiál, ať se jedná o munici či obrněná vozidla. Válka na Ukrajině ukazuje, že není-li toto zajištěno, je země (a její osud) zcela závislá na ochotě zahraničních vlád vojenský materiál dodat. Nejde však jen o výrobu jako takovou, ale o schopnost vyrobit potřebné množství materiálu v čase, který odpovídá potřebám bojující armády. Po 24. únoru 2022 se ukázalo, že samotné členské státy NATO nemají výrobní kapacity, které by odpovídaly potřebám ukrajinské armády – potřeby jsou v celé řadě případů v měsíčním horizontu, kapacity v horizontu let. To ukazuje na zcela nedostatečnou průmyslovou připravenost členských států NATO zajistit svou vlastní obranyschopnost.

Česká republika

- Drtivá většina obranného průmyslu je v soukromém vlastnictví – všechny klíčové technologie a produkty.
- Neexistuje národní obranně-průmyslová strategie²⁴, jež by identifikovala klíčové technologie a produkty, které je nutné zajistit domácím obranným průmyslem, a která by byla nástrojem státu k zabezpečení potřebných výrobních kapacit. Existuje pouze [Strategie vyzbrojování a podpory rozvoje obranného průmyslu ČR do roku 2030](#). Ta jen velmi indikativně a obecně naznačuje, ve kterých oblastech stát „preferuje“ nákupy od domácího průmyslu.²⁵ Je to jen ani ne půlkrok správným směrem.

24) „National Defence Industrial Strategy“, kterou má např. [Velká Británie](#) či [Dánsko](#). Velká Británie má dokonce [specifickou strategii týkající se pozemních sil](#).

25) Oblasti viz str. 11. Dokument navazuje na předešlou verzi z roku 2016.

- Nejsou stanoveny cílové kvantitativní a časové požadavky (jaké množství v jakém časovém úseku) na obranný průmysl za účelem zajištění armády – není proto určeno, jaké kapacity má obranný průmysl mít, aby byla zabezpečena i válečná armáda.²⁶ Ministerstvo obrany se tak ani nestará, coby zřizovatel Univerzity obrany, zda je ve státě pro armádu i průmysl dostatek např. muničářů.
- Stát má ne zcela funkční legislativní nástroj (proto dochází k novelizaci) v podobě zákona č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy, za účelem možnosti uchování výrobních kapacit. Stát nemá prakticky žádný nástroj k vytvoření potřebných výrobních kapacit pro válečnou armádu. Základní parametry válečného hospodářství jsou v legislativě ukotveny, především jde o zákon 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy, a zákon 222/1999 Sb, o zajišťování obrany České republiky. Možnost aktivace je mimo realitu bezpečnostního prostředí – je nastavena na okamžik iminentního vojenského útoku, což je z hlediska přípravy na válečný stav a zajištění potřeb armády pozdě. Zásadním problémem je také praktická neexistence implementačního mechanismu.

Polsko

- Drtivá většina obranného průmyslu je ve státním vlastnictví. Problémem je fragmentace, kterou se vláda snaží řešit.
- Polsko nemá národní obranně-průmyslovou strategii, jež by identifikovala klíčové technologie a produkty, které je nutné zajistit domácím obranným průmyslem, a jež by byla nástrojem státu k zajištění potřebných výrobních kapacit. To vede k závislosti Polska na zahraničních dodavatelích v řadě základních položek, jako je např. velkorážní munice. Existuje však široký politický konsensus, že zbraně, jimiž je vybavena armáda, by měly být v maximální míře vyráběny v Polsku. Polská vláda je ochotná do získání technologických know-how a výrobních kapacit robustně investovat. V řadě případů se však nedaří projekty realizovat.²⁷
- Polská vláda si uvědomuje nedostatečnost domácích výrobních kapacit – Národní bezpečnostní strategie z roku 2020 stanovuje úkol vytvořit podmínky pro obranný průmysl, aby byl schopen zajistit potřeby armády.

26) Situaci a systém v Československu v letech 1918–1938 popisuje tato kniha: Zavadil, R. Na obranu republiky. *Euromedia group*, 2021. V Československu bylo minimálně od roku 1932 státem (MO) jasně určeno, co, v jakém množství a v jakých časech má být v Československu vyrobeno za účelem zajištění válečné armády. Ve světle vývoje mezinárodně-politické situace a rostoucí hrozby z Německa bylo také z rozhodnutí státu přistoupeno k masivní redislukaci podniků obranného průmyslu.

27) Diskuzi v Polsku ilustruje např. [článek](#) z února 2021 od Eugeniusze Chemiczuka.

- Existuje Strategie pro odpovědný rozvoj, přijatá v roce 2017, která je mnohem obecnější a mezi hlavní cíle klade reindustrializaci Polska v obecné rovině.
- Polský stát prostřednictvím Ministerstva obrany stále prakticky aplikuje řadu mechanismů mobilizačního předurčení a výjimek z tohoto systému pro zachování chodu průmyslové základny země i v době vyhlášení nejvyšších stupňů krizových stavů. (např. stanovuje, které osoby z obranného průmyslu by nebyly mobilizovány, aby byl zajištěn chod průmyslové základny).

Německo

- Obranný průmysl je v Německu v soukromém vlastnictví. Existují firmy jako KMW či Rheinmetall, které mají minimálně evropský význam a schopnost globálního záběru. KMW vytvořila holding s francouzskou firmou Nexter Defence Systems za účelem globální konkurenceschopnosti.
- V Německu není, striktně vzato, národní obranně-průmyslová strategie, jež by identifikovala klíčové technologie a produkty, které je nutné zajistit domácím obranným průmyslem, a jež by byla nástrojem státu k zajištění potřebných výrobních kapacit. Existuje dokument Ministerstva ekonomiky a klimatické akce „Strategy Paper of the federal Government on Strengthening the Security and Defence Industry“ přijatý v roce 2020.²⁸ Tento dokument je určitým „půlkrokem“ k plnohodnotné robustní obranně-průmyslové strategii. Indikativním způsobem identifikuje, které technologie by měly být zajištěny na národní úrovni a které je možné zabezpečit na evropské a na globální úrovni. Vedle toho vláda přijímá každých několik let „Národní průmyslovou strategii“.
- Ačkoliv vláda přijímá určitou směrnicí ohledně rozvoje obranného průmyslu, až do roku 2022 nízké rozpočty Ministerstva obrany (maximálně 1,5 % HDP) nedovolovaly praktické naplnění a využití domácího obranně-průmyslového potenciálu. A to v kombinaci s restriktivní exportní politikou ohledně vojenského materiálu.
- Paradoxně schopnosti (konkurenceschopnost/kvalita, schopnost rozvoje) německého obranného průmyslu přesahují schopnosti německého státu formulovat a implementovat obranně-průmyslovou a obrannou politiku. V tomto ohledu mobilizační potřeby armády padnou na úrodnou půdu, německý obranný průmysl je schopen zareagovat na požadavky armády. To je dáno globálními byznysovými ambicemi německého obranného průmyslu bez ohledu na vládní obrannou strategii.

28) Nahrazuje dokumenty „Strategy Paper on Strengthening the Defence Industry“ z roku 2015 a „Strategy Paper on Strengthening the Civil Security Industry“ z roku 2016.

Obranný průmysl a energetika²⁹

Existence a rozvoj domácího obranného průmyslu nedává bez vytvoření dostatečné energetické nezávislosti na potenciálních agresorech smysl. Zajištění výroby energeticky je úkol ještě o řád vyšší, než je rozvoj obranného průmyslu jako jednoho z průmyslových sektorů.

V tomto ohledu je nejdále Polsko, které dlouhodobě spoléhá na své domácí suroviny, zejména uhlí, a na svou soběstačnost při výrobě elektřiny. Odpovídá to důležitosti, která je přikládána energetické bezpečnosti ve strategických dokumentech. Proto také hodlá postavit šest jaderných bloků. Přesto ani Polsko nedokázalo dostatečně diverzifikovat dodávky plynu – z 97 % dováželo cca 55 % z Ruska. Pokud jde o ropu, pracovalo na snižování závislosti na Rusku – z 80 % (průměr) v letech 2014–2019 se dostalo na 61 % v roce 2019. Polsko postavilo LNG terminál ve Świnoujściu, který funguje od roku 2015. Obecně lze říci, že přístup Polska k moři napomáhá řešení nálehavých energetických potřeb.

Německo jako by nepočítalo s tím, že by se v Evropě mohlo ještě někdy válčit. Energetická bezpečnost nebyla do 24. února 2022 tématem – svou národní bezpečnostní strategii Německo dosud nemá a Bílá kniha o bezpečnostní politice a budoucnosti Bundeswehru z roku 2016 pojem „energetická bezpečnost“ nezná. V energetice se vše točilo kolem boje s klimatickou změnou a jádrem. Německá strategie zbavit se uhelných a jaderných elektráren a s využitím ruského plynu tranzitovat do energetiky založené na obnovitelných zdrojích se ukázala jako bezpečnostně zcela neúnosná. Díky přístupu k moři a ekonomické výkonnosti je však Německo schopno rychle budovat LNG terminály. Dochází také k přehodnocení přístupu k jaderné energetice a využití uhlí. A vláda připravuje svou první národní bezpečnostní strategii.

Pro Českou republiku je energetická bezpečnost tématem od roku 2006. Národní bezpečnostní strategie považuje energetickou bezpečnost za jedno ze zásadních témat. Vláda zřídila v roce 2006 post zmocněnce (velvyslance se zvláštním posláním) v rámci Ministerstva zahraničních věcí. Prakticky však české vlády neudělaly do roku 2022 nic, co by mělo dlouhodobý strategický význam a platnost. Nepostavily se nové jaderné bloky, nesnížila se závislost na Rusku – v okamžiku ruské agrese proti Ukrajině byla závislost ČR na ruském plynu prakticky stoprocentní, stejně jako na ropě, navzdory existenci diverzifikačního ropovodu TAL a možnosti dopravy např. norského plynu. Pokud jde o zásobování plynem v rámci státu, nebyly vytvořeny žádné legislativní ani praktické podmínky pro zajištění zásobování obranného průmyslu v případě nouze. To částečně řeší, pouze na ad hoc základě, novela energetického zákona (č. 458/2000 Sb.), která byla přijata v září 2022.

29) Tato část textu byla napsána s využitím údajů od expertů Ministerstva průmyslu a obchodu ČR.

Závěr

Čelíme opět přímé strategické hrozbě, kdy zajišťování obrany státu musí být celostátní záležitostí se schopností celostátní připravenosti a celostátní a celospolečenské mobilizace zdrojů v potřebných časových horizontech. Nejlevnější variantou³⁰ je funkční obranný systém, kdy mírová armáda je schopna se v potřebném čase rozvíjet do válečné armády, která je velká natolik, aby dokázala odrazit případný útok agresora; ideálně tento systém odradí potenciálního agresora od realizace agrese. V regionu střední a východní Evropy však zatím tato schopnost neexistuje. Jedině Polsko ohlásilo navýšení armády o – pro Polsko – adekvátní počty, doplněné o vytvoření jednotek teritoriální obrany. Německo a Česko zatím své mírové armády nehodlají nikterak doplnit tak, aby byly jasně schopny navýšení, v čase cca 4 měsíců, na počty, které by spolu se spojenci v regionu vytvořily válečnou armádu schopnou čelit ruské hrozbě.

Nejadekvátnější přístup ve světle trendu v bezpečnostním prostředí má Polsko, v porovnání s Německem a Českem. Přístup Polska je dán tím, že hodnocení hrozeb připouští přímé ohrožení polského území Ruskem (srovnatelně ostražitě jsou pobaltské republiky a Finsko, následované Švédskem). Česko a Německo ve svých zastaralých strategických dokumentech nedoplňují bezpečnostní a obranné systémy směrnicí určenou k adekvátnímu obrannému úsilí. Platné vládní směrnice v Německu a Česku odpovídají účelu, typu a velikosti armád, pro něž byl hlavní hrozbou terorismus, nikoli přímá hrozba teritoriu státu.

Pokud jde o formulaci národní obranně-průmyslové strategie, formálně je nejdále Německo, prakticky však Polsko. Z hlediska reálného výkonu je na tom nejlépe německý obranný průmysl. Česko zaostává ve všech aspektech – v identifikaci klíčových technologií a produktů, rozsahu výrobních kapacit i strategii státu rozvíjet obranný průmysl coby součást obranného systému, aby byly zajištěny potřeby armády nezávisle na zahraničí.

Energetika musí být budována v souladu s bezpečnostními a obrannými zájmy; jinak hrozí ztráta vůle se bránit ve světle kolapsu ekonomiky.

30) Vydřování stálé válečné armády je pro obranné účely nepotřebné a neúměrně drahé, zbytečně devastující ekonomiku. Funkční mobilizační systém je levnější, a je tedy vůči ekonomice a podmínkám pro prosperitu výrazně přátelštějším přístupem.

Doporučení

1. Urychlená novelizace strategických dokumentů, aby vládní exekutivní systém generoval zajištění bezpečnosti a obrany, včetně výstavby armády adekvátní současnému bezpečnostnímu prostředí. Je důležité, aby byly budovány armády odpovídajícího účelu, typu a velikosti. Je nutné opět zavést efektivní implementační systém pro rychlé rozvinutí mírové armády do armády válečné, a to v horizontu několika měsíců. V tomto ohledu je nutné výrazně rozšířit aktivní zálohy a doplnit profesionální armádu o moderní konskripční systém pro část branců.
2. Je nutné vyčleňovat minimálně 2 % HDP ročně na obranné účely. Jde o základní podmínku, nikoli však podmínku jedinou a dostačující. Zajištění obranyschopnosti není jen otázkou peněz, ale celého systému.
3. Je nutné plánovat dle konkrétního hlavního scénáře, kterým je přímé ohrožení území robustní vojenskou silou nasaditelnou v horizontu měsíců; silou, která je moderní, technologicky dobře vybavená, s velkou palebnou silou a rozsáhlými lidskými zdroji. Všechny ostatní scénáře jsou dílčí a řešitelné vyčleněním úkolových uskupení z jednoho souboru hlavních sil.
4. Přístup k zajištění obrany musí být komplexní, využívající všechny zdroje státu a společnosti. Jedině tak je možné čelit strategické hrozbě, ideálně již v rovině odstrašení.
5. Je nutné stanovit cílové počty válečných armád a následně odvodit výši zásob a potřebných výrobních kapacit, které mají být k dispozici v definovaném čase za účelem vybavení armády a případně pro náhradu ztrát. Stát musí výrobní kapacity definovat a zajistit je vhodnými finančními a dalšími nástroji.
6. Je nutné stanovit národní obranně-průmyslovou strategii a definovat technologie a produkty, které musí být schopen zajistit domácí obranný průmysl.
7. Je nutné stanovit koncepci obrany civilní populace včetně vytvoření systému civilní ochrany a připravenosti.
8. Obranný průmysl musí být energeticky zajištěn i ve stavech nouze a nedostatku energetických surovin.
9. Stát musí dbát na vzdělání potřebného počtu specialistů pro armádu i obranný průmysl.
10. Kvalitativní změny v zajištění obranyschopnosti musí být učiněny v horizontu pěti let.

Pořadatel

Spolupořadatel

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY

Generální partner
Aspen Institute CE

Partneři

Individuální partneři

Dušan Šenkypf, Jan Barta, David Holý a Uršula Králová

Hlavní mediální
partner konference

Mediální partneři

VÝROČNÍ
KONFERENCE
ASPEN INSTITUTE CE
2022

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY

#AspenAnnual

